

Bilaga 3

Innehåll

Bitterna socken.....	2
Kulturmiljöer i Bitterna socken	4
Elings socken	20
Kulturmiljöer i Elings socken	21
Laske-Vedums socken	24
Kulturmiljöer i Laske-Vedums socken	25
Naums socken.....	43
Kulturmiljöer i Naums socken	44
Södra Kedums socken	52
Södra Lundby socken	61
Kulturmiljöer i Södra Lundby socken.....	62
Vara socken	69
Önums socken	72
Kulturmiljöer i Önums socken	73

Bitterna socken

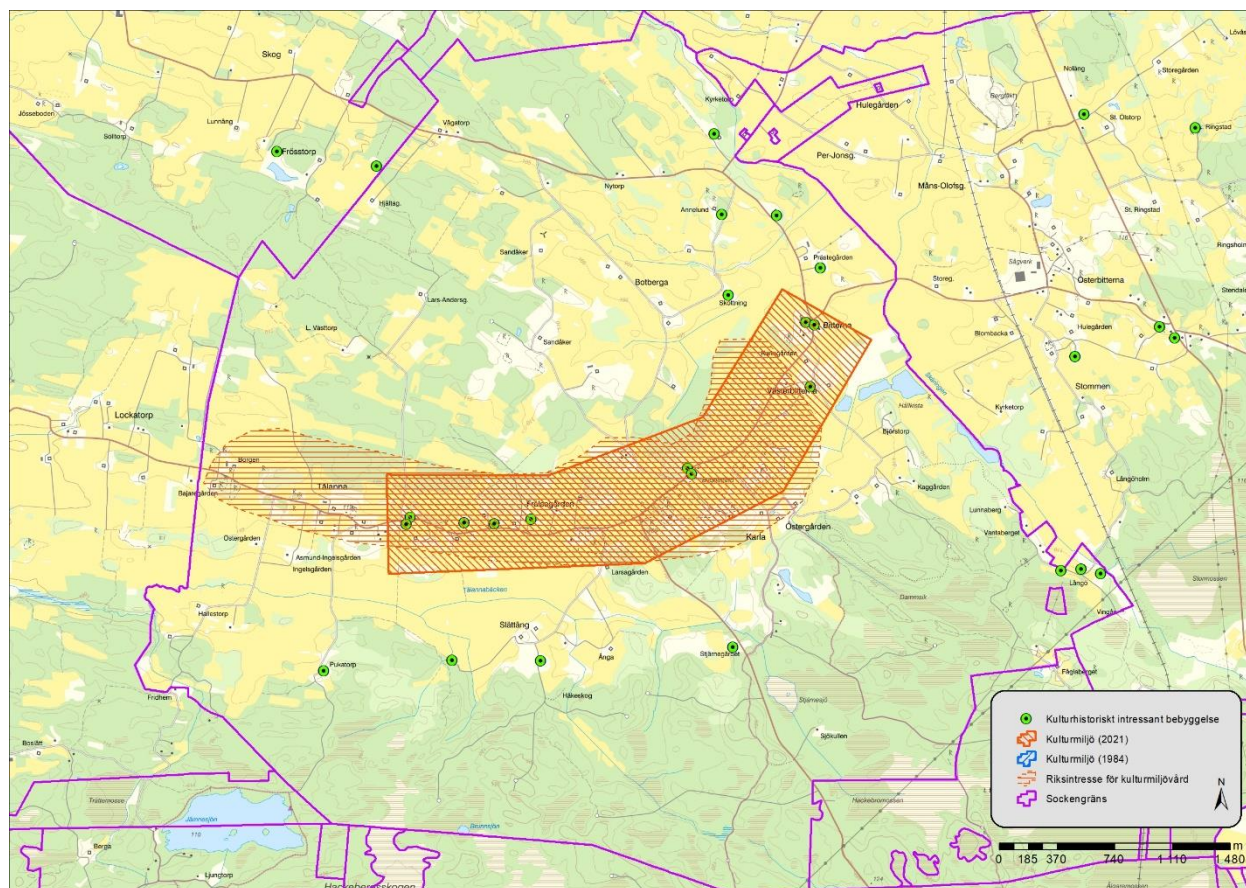
Bitterna socken, belägen längst söderut i Vara kommun, är med sina ca 48 km² en av de större socknarna i kommunen. Ungefär en tredjedel av arealen är uppodlad, resten är skog. Socknen bestod tidigare av två, Östbitterna och Västbitterna, som förenades år 1781 efter Österbitterna kyrkas brand. Namnet Bitterna är känt från 1384 och betyder troligen "betesmarken på höjden". Socknen tillhörde Laske härad. Bitternas norra delar är slättbygd som hör ihop med den vidsträckta Varaslätten. Den södra delen, som gränsar till före detta Älvsborgs län, är småkuperad med i huvudsak skogs- och mossmark. Området utgör norra delen av den gamla kronoallmanningen Edsmären, även kallad Edsveden. Två områden med Edsmärens ursprungliga blandskog finns bevarade. Bebyggelsen i allmanningen är gles.

Tålanna i västra delen socknen är ett typiskt exempel på höjdlägesbebyggelse på en av inlandsisen bildad så kallad randmorän. Typiskt är också vägsträckningen uppe på åsen i öst-västlig riktning. Två mindre vattendrag finns i socknen. Skaringen som flyter åt norr utgör delvis gräns mellan Öster- och Västerbitterna, samt Tålannabäcken som flyter åt väster in i Lekåsa socken.

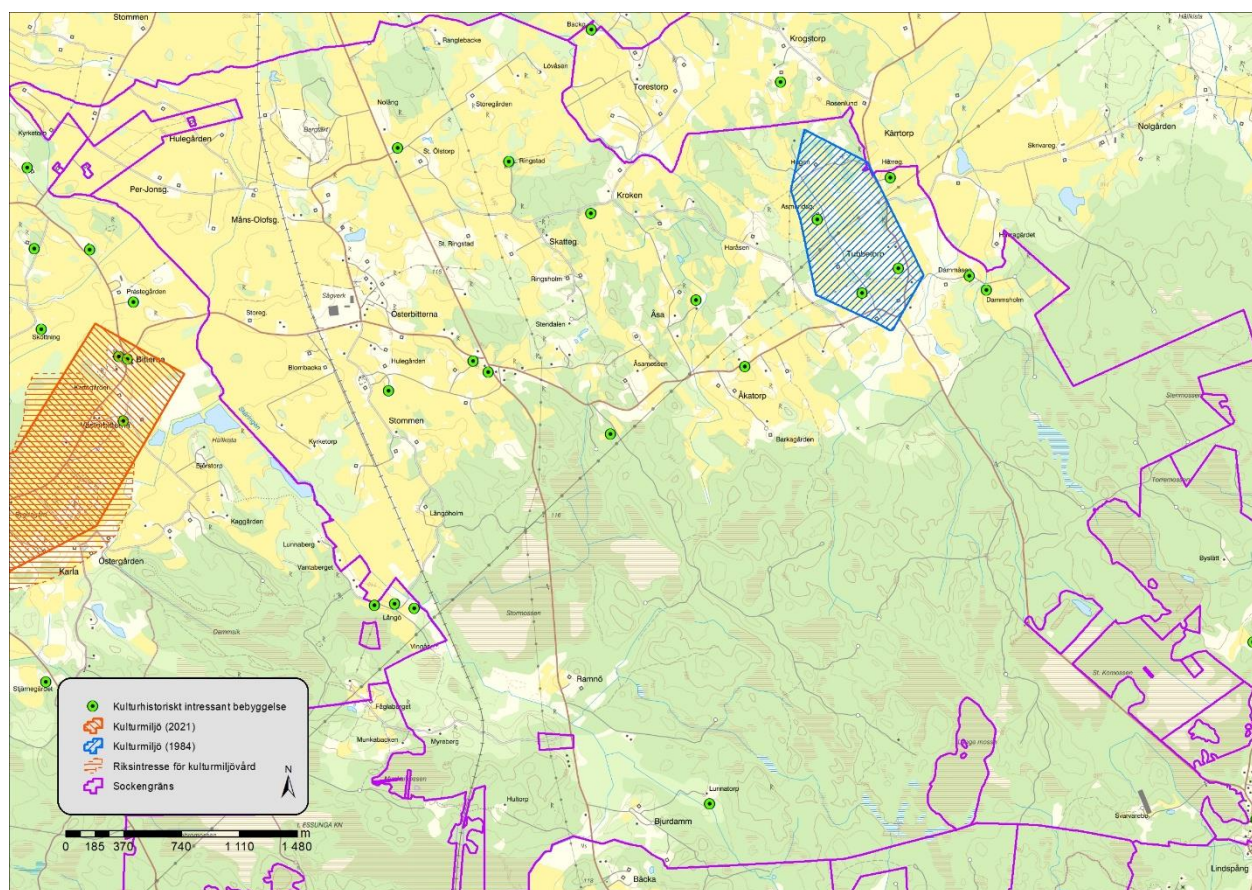
Referenser

Lundahl, I. *Ortnamnen i Skaraborgs län del 9 Laske härad: territoriella namn*. 1962.

Vara kommun: kulturhistorisk inventering. Skaraborgs länsmuseum. 1985.

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Kulturmiljöer i Bitterna socken

Tålanna, Karla, Bitterna kyrka

Uttryck för miljön: Hällkista, fossil åkermark, resta stenar, ett par gravfält med högar, runda stensättningar, domarringar med mera, Tålanna by med äldre vägsträckning, före detta skolmiljö, kyrkomiljö med före detta lanthandel.

Motiv: Långsträckt fornlämnings- och bymiljö på sandås som avspeglar en kontinuerlig bosättning från stenåldern till idag. Äldre vägsträckning med delvis välbevarad jordbruksbebyggelse, skolmiljö som idag fungerar som hembygdsgård samt kyrkomiljö med en före detta lanthandel. En stor del av området är utpekad som riksintresse för kulturmiljön.

Tubbetorp

Uttryck för miljön: Fornlämningar, odlingslandskap, bebyggelse

Motiv: Ålderdomligt kulturlandskap med många fornlämningar och delvis välbevarad bybebyggelse. Se även i Byggnadsinventeringen 1984.

Antal fastigheter med kulturvärden i socknen: 38

Fastighetsbeteckning: Bitterna-Åkatorp 2:7

Anteckningar: Gäller endast verkstad eller dyl.
söder om vägen

Fastighetsbeteckning Bitterna-Åsa 1:10

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning Bitterna-Åsa 1:25
Anteckningar: Skjutbana.

Fastighetsbeteckning: Bitterna-Hagen 1:3
Anteckningar: Asmundsgården

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Bitterna-Slättäng 1:2

Anteckningar: Värde avser sågen

Fastighetsbeteckning: Bitterna-Tubbetorp 1:15

Fastighetsbeteckning: Bitterna-Tubbetorp 2:14

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Bitterna-Tubbetorp 4:9

Fastighetsbeteckning: Dammsåsen 1:2

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Dammsholm 1:2

Fastighetsbeteckning: Karla 7:1

Anteckningar: F.d. skola nu bygdegård

Fastighetsbeteckning: Långö 1:3

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Långö 1:4

Fastighetsbeteckning: Långö 1:5

Fastighetsbeteckning: Lilla Ringstad 1:1

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Lindesberg 1:1

Anteckningar: Värde gäller ffa ladugård och jordkällare

Fastighetsbeteckning: Österbitterna 1:6

Fastighetsbeteckning: Österbitterna 10:12

Anteckningar: Lunnatorp

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Österbitterna 3:45

Fastighetsbeteckning: Österbitterna 3:46
Anteckningar: F.d. skola

Fastighetsbeteckning: Österbitterna 4:9

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Pukatorp 2:1

Fastighetsbeteckning: Sköttning 1:4

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Stjärnegärdet 1:2

Fastighetsbeteckning: Stora Ölstorp 1:9
Anteckningar: Två gårdar

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Tålanna 6:4

Fastighetsbeteckning: Tålanna 6:5

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Tålanna 8:16

Fastighetsbeteckning: Tålanna 8:4

Fastighetsbeteckning: Tålanna 8:8

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Västerbitterna 1:1

Fastighetsbeteckning: Västerbitterna 1:3

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Västerbitterna 1:8

Anteckningar: Prästgården

Fastighetsbeteckning: Västerbitterna 2:1

Fastighetsbeteckning: Västerbitterna 2:3

Anteckningar: E.v. lärarbostad?

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Västerbitterna 4:1

Fastighetsbeteckning: Västerbitterna 5:2

Fastighetsbeteckning: Västerbitterna 6:1

Anteckningar: Bitterna kyrka

Elings socken

Elings socken, som är belägen i sydvästra delen av Vara kommun, består till övervägande del av slättbygd med mindre, skogsklädda bergspartier i söder. Eling tillhörde Barne härad. Namnet finns dokumenterat 1443 i Riksarkivet och kan ha flera förklaringar. Sista leden kommer från *vin* som betyder betesmark. Första leden *a/* kan komma från trädet eller helgedom. Det kan även komma från *å/* som betyder höjdsträckning eller remsa med dålig jordmån.

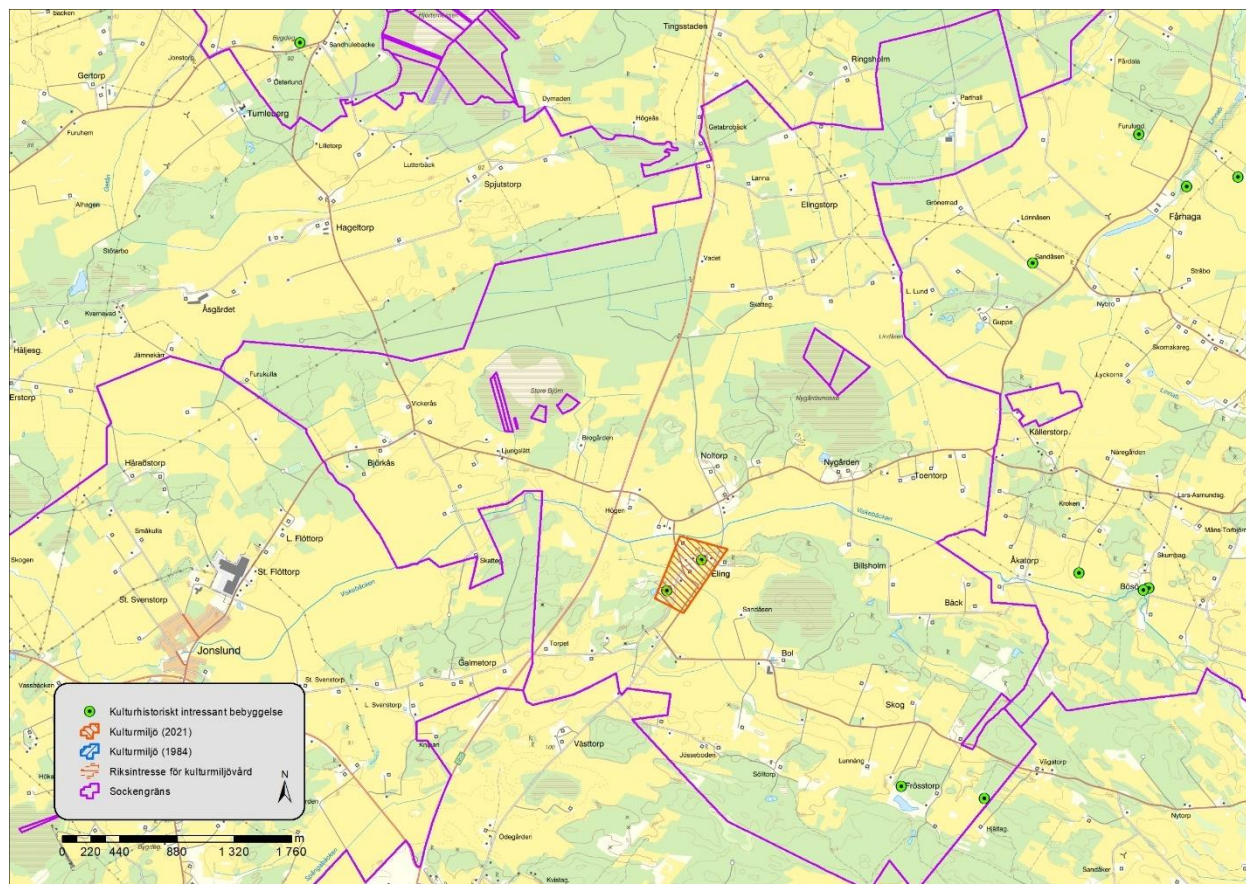
Ungefär hälften av sockens ca 20 km² utgörs av åker. Sjöar saknas, istället finns stora mossmarker som till exempel Nygårdsmosse i öster och Store Björn i väster. Sistnämnda mosse är belägen i den gamla kronoparken Hillet. I Nygårdsmosse har även socknarna Laske-Vedum och Önum del.

Elings kyrka har en karaktäristisk placering på en smal långsträckt bergshöjd i socknens centrala del, vilket kan förklara sockennamnet. En annan möjlig förklaring till namnet är en alsumpskog i närheten av kyrkan.

Referenser

Lundahl, I. *Ortnamnen i Skaraborgs län del 2 Barne härad: territoriella namn*. 1961.

Vara kommun: kulturhistorisk inventering. Skaraborgs länsmuseum. 1985.

Kulturmiljöer i Elings socken

Elings kyrkby

Uttryck för miljön: Kyrka, kyrkogård, ålderdomlig vägsträckning med stenvalvsbro, milsten, jordbruksbebyggelse.

Motiv: Välbevarad kyrkomiljö med kringliggande bybebyggelse. Välbevarad gårdsmiljö med västsvensk gårdsform, manbyggnader karaktäristiska för det tidiga 1900-talet samt välbevarade ekonomibyggnader med ålderdomligt fähus i gråsten. Gården är utpekad i *Gårdar i Västergötland*.

Antal fastigheter med kulturvärden i socknen: 4

Fastighetsbeteckning: Eling 2:2

Anteckningar: Höga kulturvärden. En av endast två gårdar i kommunen som lyfts fram som kulturhistoriskt värdefull i boken "Gårdar i Västergötland".

Fastighetsbeteckning: Eling 5:1

Anteckningar: Elings kyrka

Fastighetsbeteckning: Frösstorp 2:4

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Stora Ölstop 1:9

Laske-Vedums socken

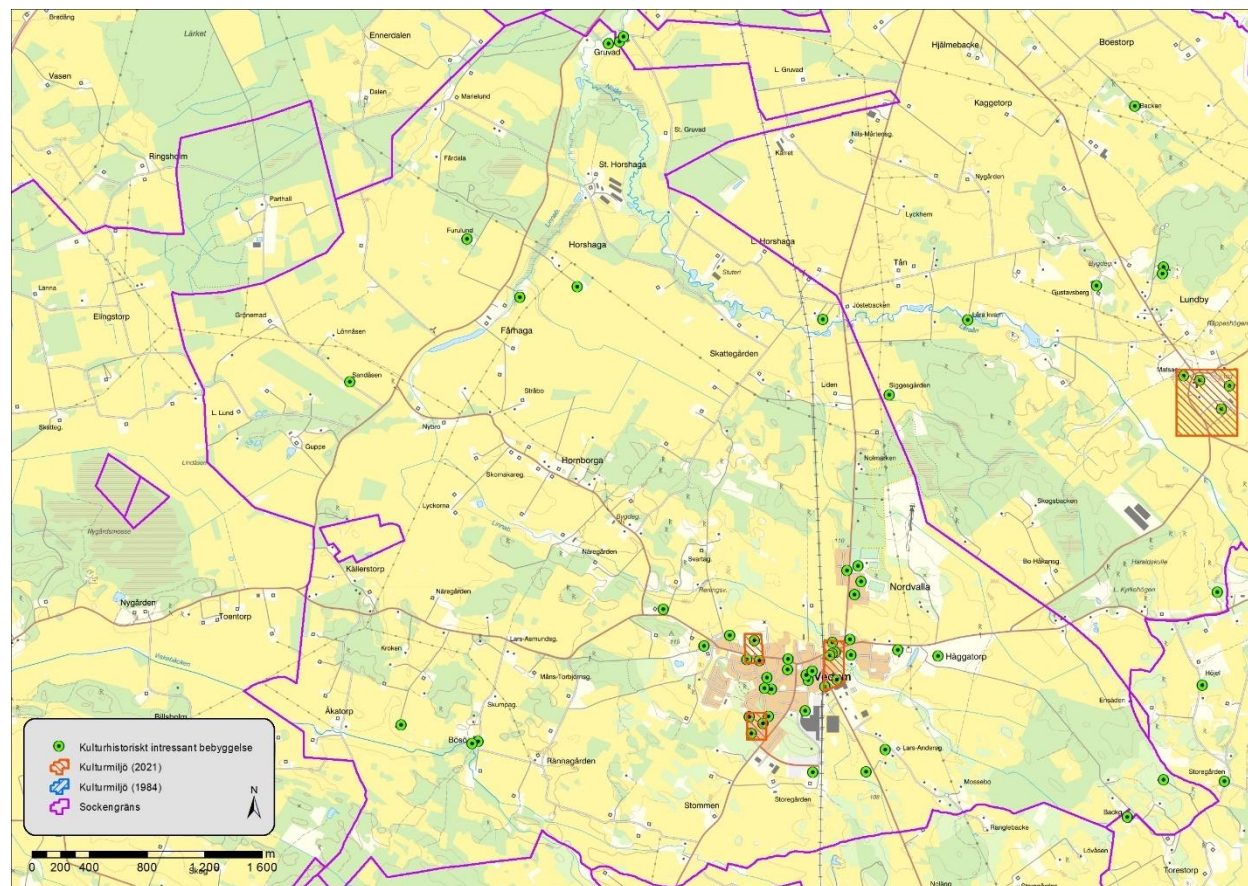
Laske-Vedums socken är till ytan ca 25 km² och består till största delen av uppodlad slättbygd. Vedum tillhörde Laske härad och namnet finns dokumenterat 1325 i Västgötalagen, det finns även ett Vedum i ett medeltida brev från 1292. Namnet innehåller ändelsen hem och börjar med det fornsvenska *vidher* för skog. 1885 lades Laske till sockennamnet för att skilja den från Kinne-Vedum.

Skog finns i norr och på några enstaka partier. Över slätten höjer sig ett antal kullar ca 100 meter över havet. Vedums kyrka, som härstammar från medeltiden, är belägen på en av dessa höjder. Här, vid den gamla kyrkbyn Vedum, har tätorten Laske-Vedum vuxit upp kring stationen vid järnvägslinjen Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga. I socknen finns inga större sjöar eller vattendrag.

Referenser

Lundahl, I. *Ortnamnen i Skaraborgs län del 9 Laske härad: territoriella namn*. 1962.

Vara kommun: kulturhistorisk inventering. Skaraborgs länsmuseum.

Kulturmiljöer i Laske-Vedums socken

Vedums kyrka

Uttryck för miljön: Kyrka, kyrkogård, församlingshem, odlingslandskap.

Motiv: Kyrkomiljö i Vedum, omgiven av odlingslandskap i norr, i övrigt av samlad bebyggelse.

Vidhemsgatan, Karlsrogatan, Björkvägen

Uttryck för miljön: Område med villabebyggelse.

Motiv: Område med tidstypiska 1970-talsvillor representativa för tidens formspråk och uttryck.

Vedums station

Uttryck för miljön: Järnvägsstation, påkostad villabebyggelse, småskalig industrimiljö

Motiv: Välbevarad och tidstypisk stationsmiljö utmed Älvsborgsbanan med stationsbyggnad uppförd 1866 efter ritningar av Claes Adelskiöld. I anslutning ligger det påkostade "Slottet", en villa med tillhörande uthus uppfört på 1870-talet av A E Gammelin. I nära anslutning finns en småskalig industrimiljö med ett för detta slakteri längs Larvsvägen. Vedums station är skyddat som byggnadsminne.

Antal fastigheter med kulturvärden i socknen: 47

Fastighetsbeteckning: Bösö 1:11

Anteckningar: Ingår i gårdsmiljön vid Bösö 1:4

Fastighetsbeteckning: Bösö 1:4

Anteckningar: Ekonomibyggnad med gjuthusväggar. Gamla, hamlade träd.

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Fårhaga 1:2

Anteckningar: Avstyckat. Ladugården på ursprungsfastigheten.

Fastighetsbeteckning: Fårhaga 3:2

Fastighetsbeteckning: Gruvad 2:12

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Häggatorp 1:3

Anteckningar: Sätessgård med medeltida anor

Fastighetsbeteckning: Hornborga 4:18>3

Anteckningar: Sandåsen

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Horshaga 1:20

Fastighetsbeteckning: Kvarnbacken 1:1

Anteckningar: F.d. kvarn nu utställningslokal för
Vedum kök och bad

Fastighetsbeteckning: Vedum 3:105

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 1:8

Fastighetsbeteckning: Vedum 18:14

Fastighetsbeteckning: Vedum 18:7
Anteckningar: Trapp-Arvid

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 2:102

Anteckningar: Pensionärsboende ursprungligen

Fastighetsbeteckning: Vedum 2:110

Fastighetsbeteckning: Vedum 2:60

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 2:62

Fastighetsbeteckning: Vedum 2:68
Anteckningar: Nordvalla. Idrottsanläggning.

Fastighetsbeteckning: Vedum 2:71

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 2:76

Fastighetsbeteckning: Vedum 2:77

Anteckningar: "Slottet". Helt unik ekonomibyggnad.

Fastighetsbeteckning: Vedum 2:86 och 2:95

Anteckningar: Lindbergs snickerifabrik från början, som blev Vedums kök. Nu ljusfabrik. Trol. 1930-tal.

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 24:1

Fastighetsbeteckning: Vedum 28:1

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 3:11

Anteckningar: Bostadshuset från 1930-talet enl. ägare. Lilla ladugården är äldsta byggnaden, flyttades med vid laga skifte.

Fastighetsbeteckning: Vedum 3:126

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 3:152, 3:175, 3:176

Anteckningar: Område med tre villor

Fastighetsbeteckning: Vedum 3:172 m fl

Anteckningar: Område med tre villor (3:177, 7:64)

Fastighetsbeteckning: Vedum 3:186

Anteckningar: Vedums station. Byggnadsminne.

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 3:51

Fastighetsbeteckning: Vedum 3:75

Fastighetsbeteckning: Vedum 3:85

Anteckningar: Garage, verkstad

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 32:1

Fastighetsbeteckning: Vedum 4:20

Fastighetsbeteckning: Vedum 41:1

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 41:4

Anteckningar: F.d. slakteri. Slaktarens bostad
intill?

Fastighetsbeteckning: Vedum 44:1

Anteckningar: Vedums kyrka.

Fastighetsbeteckning: Vedum 5:12

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 5:24

Fastighetsbeteckning: Vedum 6:19

Fastighetsbeteckning: Vedum 6:6

Anteckningar: Värdet gäller ffa
ekonomibyggnaderna

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 7:29

Anteckningar: Församlingshem

Fastighetsbeteckning: Vedum 7:32

Fastighetsbeteckning: Vedum 7:35

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Vedum 8:15

Fastighetsbeteckning: Vedum 8:9

Fastighetsbeteckning: Vedums-Åkatorp 1:26

Naums kyrka från början av 1890-talet är uppförd i trä i tidstypisk panelarkitektur. Naum var tidigare ett lokalt centrum med tingsplats, gästgiveri, apotek, hantverk och handel, varav tingshus med gästgiveri låg vid kyrkan. Sedan järnvägen anlagts och Vara stationssamhälle bildats flyttades bygdens centrum etappvis över till Vara.

Vara kommun: kulturhistorisk inventering. Skaraborgs länsmuseum. 1985.

Kulturmiljöer i Naums socken

Naums kyrkby

Uttryck för miljön: Kyrka, kyrkogård och gårdar i odlingslandskap.

Motiv: Kyrkomiljö med Naums kyrka i påkostad panelarkitektur från 1890-talet. Tidigare ett lokalt centrum med tingsplats, gästgiveri, handel och hantverk. Centrumfunktionerna har sedan succesivt flyttat över till Vara. På platsen finns också jordbruksbebyggelse med delvis bevarad äldre karaktär.

Antal fastigheter med kulturvärden i socknen: 18

Fastighetsbeteckning: Dampetorp 3:33

Anteckningar: Huttla kvarn,
transformatorstation, Naums hembygdsförening

Fastighetsbeteckning: Hillestorp 1:3

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Hornebäcken 2:1

Fastighetsbeteckning: Kättilstorp 1:9

Fastighetsbeteckning: Lilla Tingsstaden 1:4
Anteckningar: Transformatorstation

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Naum 12:1

Fastighetsbeteckning: Naum 13:1

Anteckningar: Naums kyrka

Fastighetsbeteckning: Naum 15:1

Anteckningar: F.d. lärarbostad

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Naum 15:2

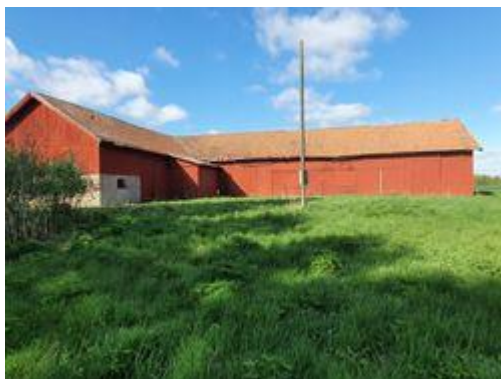
Anteckningar: F.d. skola

Fastighetsbeteckning: Naum 7:6

Fastighetsbeteckning: Naum 9:1

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Naums Lunnagården 1:1

Fastighetsbeteckning: Naums-Karstorp 1:15

Fastighetsbeteckning: Ribbingstorp 2:3
Anteckningar: Stor gård, nuv. användning stuteri

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Ribbingstorp 2:3

Anteckningar: Mindre byggnader tillhörande gården Ribbingstorp. Lantarbetarbostad?

Fastighetsbeteckning: Snaremossen 1:5

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Svartemad 1:1

Fastighetsbeteckning: Svartemad 1:2

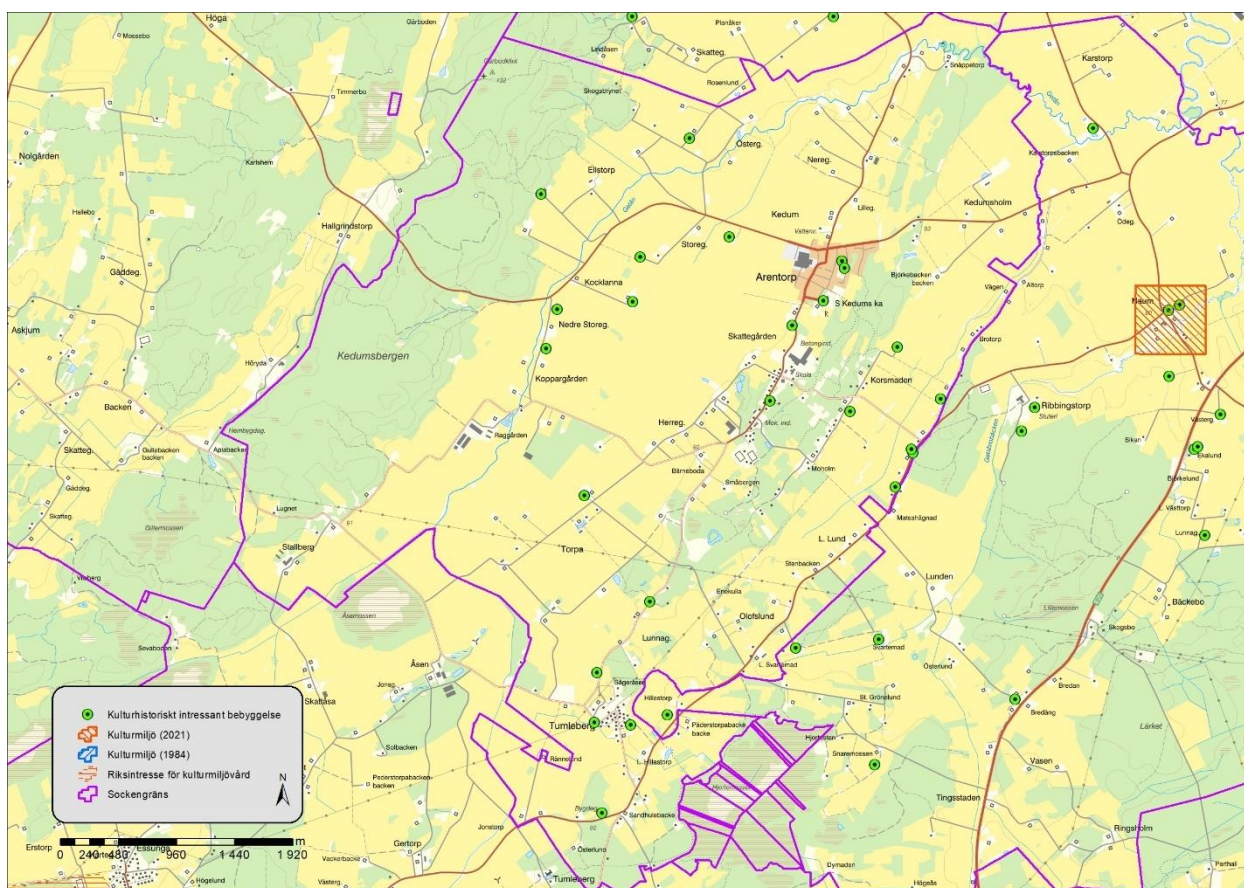
Södra Kedums socken

Södra Kedums socken har en areal av ca 25 km². Socken tillhörde Barne härad och namnet finns dokumenterat 1352 i medeltida brev. Namnet innehåller *killing/kid* och *hem- by/gård*. Socken är belägen mellan Kedumsbergen i väster och en del av den tidigare kronoallmanningen Hillet i öster. Här emellan löper två dalgångar: Kedumsdalen, i vilken Getån rinner, och den mindre Korsmadsslätten.

Socken utgör Varaslättens utpost i väster. Här finns även en del smärre skogbevuxna åsar i nord-sydlig riktning. 1885 kom tillägget *Södra* och skiljer socknen från Kedum i Kållands härad.

Lundahl, I. *Ortnamnen i Skaraborgs län del 2 Barne härad: territoriella namn*. 1962.

Vara kommun: kulturhistorisk inventering. Skaraborgs länsmuseum.

Antal fastigheter med kulturvärden i socknen: 24

Fastighetsbeteckning: Ellstorp 1:6

Fastighetsbeteckning: Kedum 1:5

Anteckningar:

Fastighetsbeteckning: Kedum 24:1

Anteckningar: Södra Kedums kyrka

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Kedum 6:111

Fastighetsbeteckning: Kedum 6:118

Fastighetsbeteckning: Kedum 6:168

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Kedum 6:55

Fastighetsbeteckning: Kedum 6:91

Fastighetsbeteckning: Kedum 8:12

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Kedums-Lunnagården 1:2

Fastighetsbeteckning: Kedums-Lunnagården 1:38

Anteckningar: Skiftesverksladugård

Fastighetsbeteckning: Kocklanna 1:6

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Korsmaden 1:103
Anteckningar: Liten f.d. industribyggnad

Fastighetsbeteckning: Korsmaden 1:107

Fastighetsbeteckning: Korsmaden 1:23

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Korsmaden 1:3

Fastighetsbeteckning: Korsmaden 1:90

Fastighetsbeteckning: Korsmaden 1:98

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Korsmeden 5:1

Fastighetsbeteckning: Lilla Hillestorp 1:20
Anteckningar: Frikyrkobyggnad, Betaniakyrka

Fastighetsbeteckning: Päderstorpabacke 5:21

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Rännebacken 3:2

Anteckningar: Tumlebergs bygdegård

Fastighetsbeteckning: Stallberg 1:18

Fastighetsbeteckning: Torpa 1:25

Anteckningar: Gamla boningshuset

Kulturmiljöer i Södra Lundby socken

Södra Lundby kyrkby

Uttryck för miljön: Kyrka, kyrkogård, gårdar och mejeri i odlingslandskap.

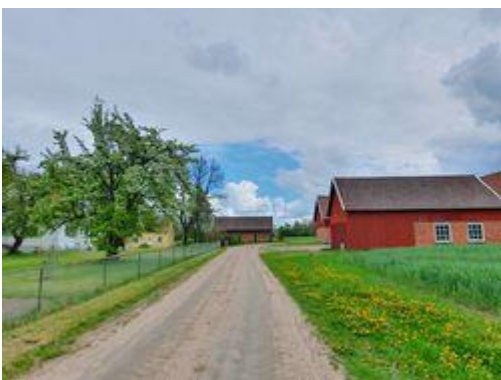
Motiv: Traditionellt sockencentrum med kyrka och kyrkogård. Intill finns ett före detta mejeri samt bland annat Lundby Herregården, en större gårdsanläggning med manbyggnad med flyglar, magasin med mera.

Antal fastigheter med kulturvärden i socknen: 14

Fastighetsbeteckning: Gruvad 2:16

Fastighetsbeteckning: Gruvad 2:6

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Lundby 11:23

Anteckningar: Mejeri och stuga

Fastighetsbeteckning: Lundby 12:3

Anteckningar: Herrgården.

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Lundby 12:5

Anteckningar: Stommen

Fastighetsbeteckning: Lundby 14:11

Anteckningar: Siggessgården

Fastighetsbeteckning: Lundby 20:1

Anteckningar: Låra kvarn

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Lundby 22:1

Anteckningar: Södra Lundby kyrka

Fastighetsbeteckning: Lundby 3:16

Fastighetsbeteckning: Lundby 3:17

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Lundby 4:4

Fastighetsbeteckning: Lundby 8:1

Anteckningar: Backen

Fastighetsbeteckning: Södra Lundby 1:36

Anteckningar: F.d. skola

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Södra Lundby 1:80

Anteckningar: Begravningsplatsen.

Vara socken

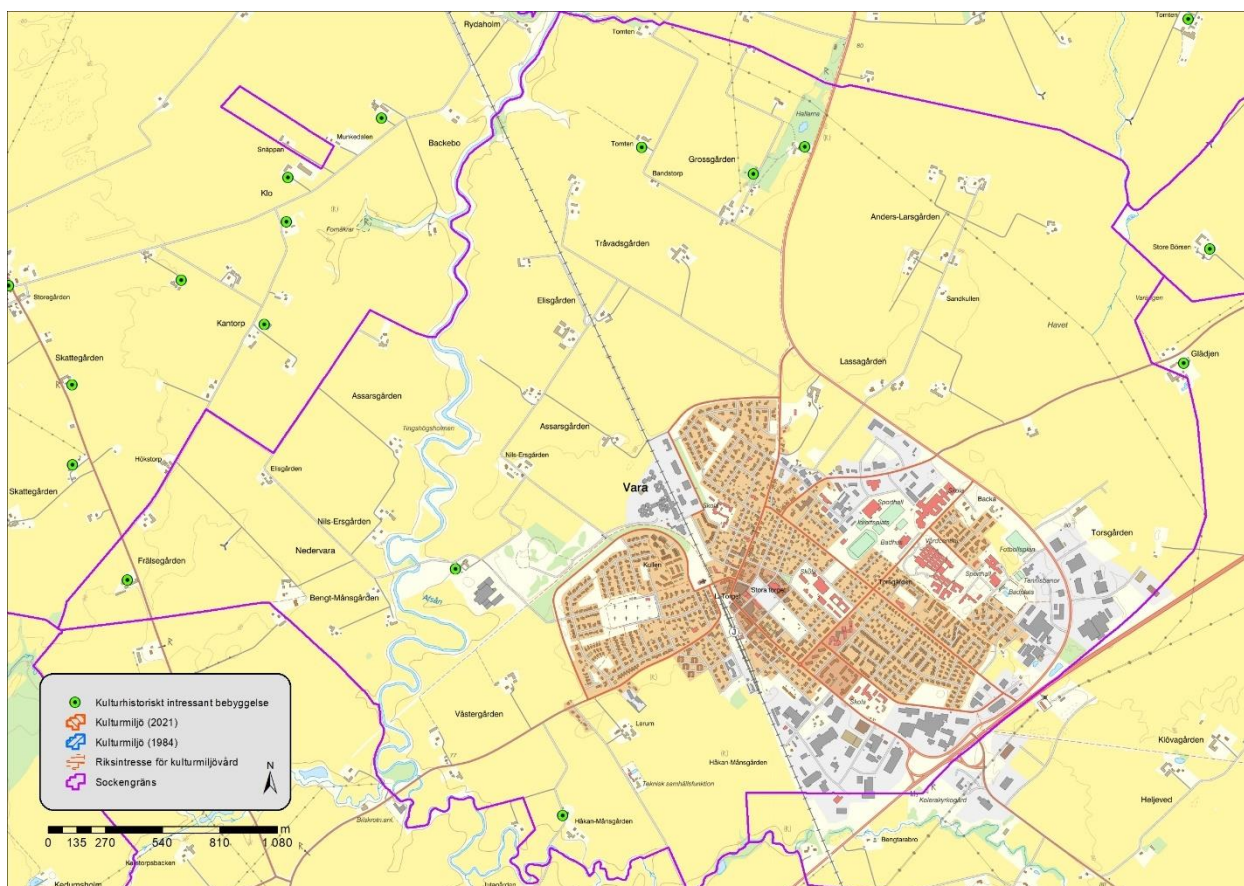
Vara socken består av 13 km² slättbygd som i stor utsträckning är uppodlad. Socken tillhörde Barne härad och namnet finns dokumenterat sedan 1380. Ordet *vara* är troligen det fornsvenska ordet för höglänt markområde, grusig utmark eller sandhed. Ca 2 km norr om tätorten finns en svagt framträdande höjdsträckning med hålväg och gravar. I väster flyter den kraftigt slingrande Afsån som delvis bildar sockengräns.

I sydöstra delen av socknen ligger Vara tätort som i samband med järnvägens anläggande under slutet av 1800-talet snabbt utvecklades till ett centrum för spannmålsexport. Vara är idag centralort för den omgivande, bördiga Varaslätten. Socknens kyrka uppfördes år 1902 i tätorten på den gamla kyrkans plats. Den gamla kyrkan revs år 1865.

Referenser:

Lundahl, I. *Ortnamnen i Skaraborgs län del 2 Barne härad: territoriella namn*. 1962.

Vara kommun: kulturhistorisk inventering. Skaraborgs länsmuseum. 1985.

Antal fastigheter med kulturvärden i socknen: 6

Fastighetsbeteckning: Frälsesgården 2:2

Fastighetsbeteckning: Grossgården 1:8

Fastighetsbeteckning: Grossgården 2:2

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Håkan-Månsgården 2:2

Fastighetsbeteckning: Nedervara 3:1

Fastighetsbeteckning: Vara-Tomten 1:4

Önums socken

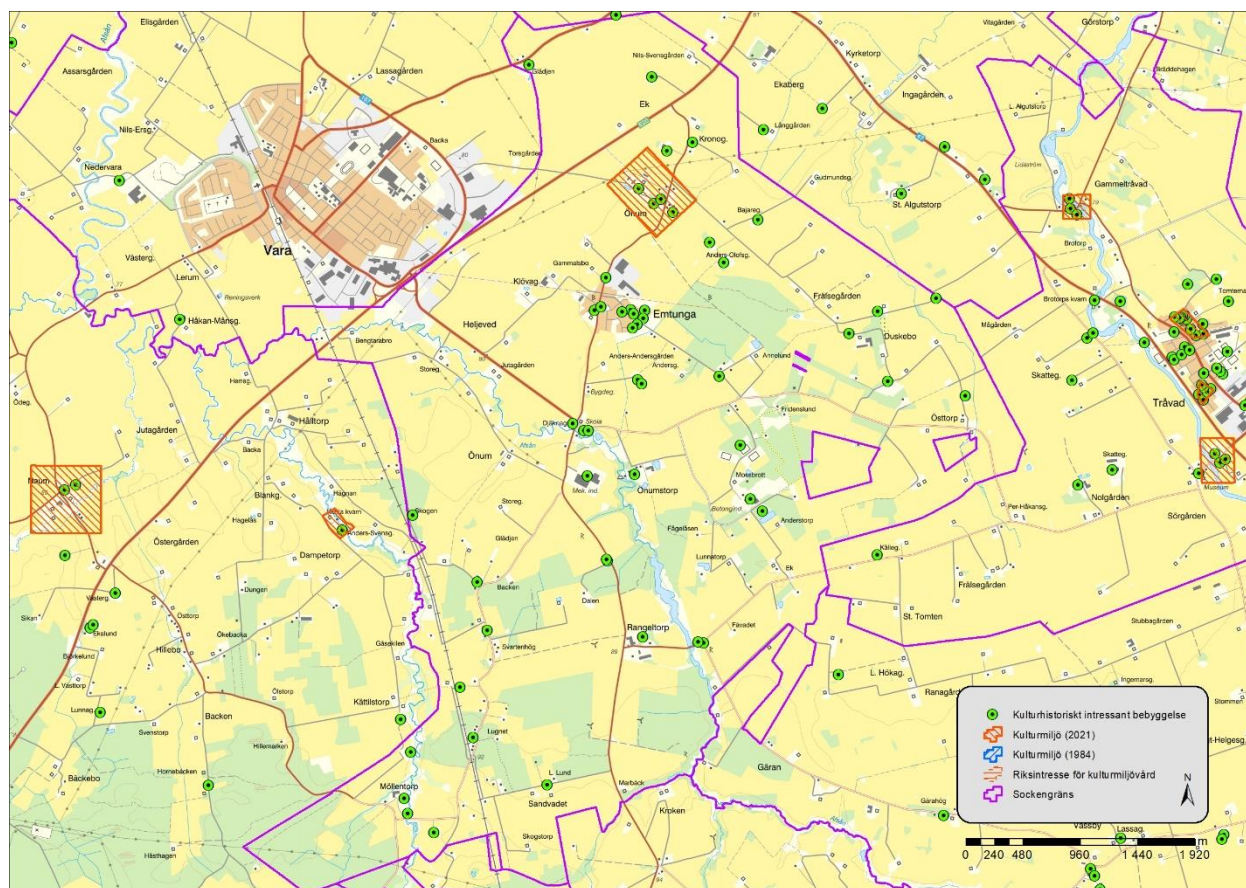
Önums socken ligger mitt i Vara kommun och har en areal av ca 23 km². Området består till stor del av uppodlad slättbygd men även enstaka skogspartier. Socknen tillhörde Barne härad och namnet finns dokumenterat 1325 i medeltida brev. Namnet är en sammansättning av *öde/öken* och *hem*. Namnet kan kopplas till obebodd sandmark vid byn. Enligt storskifteskartan från 1789 benämns ett stort område runt södra halvan av byn som *oduglig äckra*.

Rakt genom socknen slingrar sig Afsån. I söder ligger säteriet Rangelstorp med anor från 1400-talet. Mitt i socknen vid Afsån ligger den gamla kyrkplatsen. Kyrkan revs 1865 då en ny kyrka uppfördes året innan, ett par kilometer norrut på en förhöjning strax intill Emtunga by. Den nya kyrkan var gemensam för Vara och Önum och kallades Varnum fram till 1921. Mittemellan den gamla och den nya kyrkplatsen ligger socknens enda tätbebyggelse; stationssamhället Emtunga, som växte fram i samband med Västergötland-Göteborgs järnvägs framdragande kring sekelskiftet 1900.

Referenser

Lundahl, I. *Ortnamnen i Skaraborgs län del 2 Barne härad: territoriella namn*. 1961.

Vara kommun: kulturhistorisk inventering. Skaraborgs länsmuseum.

Kulturmiljöer i Önums socken

Önums kyrkby

Uttryck för miljön: Kyrka (1864), skola och gårdar i odlingslandskap.

Motiv: Traditionellt sockencentrum med kyrka och kyrkogård samt äldre skolbyggnad.

I anslutning ligger också en välbevarad gårdsmiljö med manbyggnad med flyglar. Den gamla kyrkan låg ett par kilometer söderut.

Antal fastigheter med kulturvärden i socknen: 51

Fastighetsbeteckning: Annelund 1:4

Fastighetsbeteckning: Duskebo 1:13

Fastighetsbeteckning: Duskebo 1:4

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Ek 1:25

Fastighetsbeteckning: Ek 2:1

Fastighetsbeteckning: Emtunga 1:12

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Emtunga 1:37

Fastighetsbeteckning: Emtunga 1:46

Fastighetsbeteckning: Emtunga 1:61

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Emtunga 1:66

Fastighetsbeteckning: Emtunga 1:68

Fastighetsbeteckning: Emtunga 1:73

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Emtunga 1:75

Fastighetsbeteckning: Emtunga 1:81

Fastighetsbeteckning: Emtunga 10:9

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Emtunga 2:10

Fastighetsbeteckning: Emtunga 2:9

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Emtunga 4:2

Fastighetsbeteckning: Emtunga 5:1
Anteckningar: F.d. skola

Önums kyrka sett från öster

Fastighetsbeteckning: Emtunga 6:1
Anteckningar: Önums kyrka

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Gammalsbo 1:3

Fastighetsbeteckning: Heljeved 1:9

Fastighetsbeteckning: Heljeved 2:21
Anteckningar: Mossbrott Idrottsplats och
festplats

**Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10**

Fastighetsbeteckning: Lagmanstorp 1:1

Fastighetsbeteckning: Lagmanstorp 1:1

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Lagmanstorp 1:1

Fastighetsbeteckning: Möllentorp 1:11

Fastighetsbeteckning: Möllentorp 1:11
Anteckningar: Möllentorps gård

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Möllentorp 1:11

Anteckningar: Möllentorps kvarn, tillhörande Möllentorps gård

Fastighetsbeteckning: Möllentorp 1:17

Anteckningar: Önums centralmejeri?

Fastighetsbeteckning: Möllentorp 1:18

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Rangeltorp 1:2

Fastighetsbeteckning: Rangeltorp 1:5

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Rangeltorp 1:5

Fastighetsbeteckning: Rangeltorp 1:5

Anteckningar: Ryggåsstuga, Önums fornstuga

Fastighetsbeteckning: Skogsgården 1:1

Anteckningar: Gårdsmiljö, två
lantarbetarbostäder på andra sidan vägen

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Önum 1:17

Anteckningar: Skola, används fortfarande som skola. F.d. lärarbostad finns också på skolområdet, se Önum 17:2

Fastighetsbeteckning: Önum 1:22

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Önum 1:29

Fastighetsbeteckning: Önum 17:2
Anteckningar: F.d. lärarbostad

Fastighetsbeteckning: Önum 2:13

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Önum 2:64

Fastighetsbeteckning: Önum 2:71

Fastighetsbeteckning: Önum 2:74
Anteckningar: Lillstuga

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Önum 3:5

Fastighetsbeteckning: Önum 3:59

Fastighetsbeteckning: Önum 4:6

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 2 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Önum 5:9

Anteckningar: Industrihistoriskt värde

Fastighetsbeteckning: Önum 6:10

Fastighetsbeteckning: Önums-Östtorp 1:4

Kulturhistoriskt kunskapsunderlag Vara kommun utom tätorten
Bilaga 3 Bitterna Eling Laske-Vedum Naum Södra Kedum Södra Lundby Vara Önum
2021-11-10

Fastighetsbeteckning: Önumstorp 2:1

Anteckningar: Flera bostadshus, även
arbetarbostäder även mjölnarbostad.

